

11.Hafta

Orta Çağ Siyasal Düşüncesi: Aziz Augustine

Evet, geçen hafta Orta Çağ'ın sosyo-ekonomik, siyasal ve hukuksal yapısına ilişkin bir sunum yapmıştık. Orada belirttiğimiz bir husus, İ.S. Beşinci Yüzyıl'da Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından On Altıncı Yüzyıl'a değin güçlü bir merkezi siyasi yapının Avrupa coğrafyasında olmadığıydı. Seküler siyasi yapılanmanın bıraktığı bu boşluğu Avrupa'da Katolik Kilisesi'nin doldurduğunu ifade etmiştik. Bu hafta, yaklaşık Beşinci Yüzyıl'dan On Üçüncü Yüzyıl'a kadar Kilisenin dogmasına damgasını vuracak olan Hippolu din adamı Aziz Augustine'in fikirlerini ele alacağız.

İmparator Konstantin, İ.S. 311 yılında Hıristiyanlığı kabul etmiş ve Roma İmparatorluğu'nun Hıristiyanlığa karşı tarafsızlığını ilan etmiş; İ.S. 378'de de İmparator Theodisius I'in fermanıyla Hıristiyanlık Roma'nın resmi dini haline getirilmiştir. Böylece o zamana değin gayri resmi olarak var olan Kilise resmen toplumsal hayata girmiştir (Ullmann, 1970: 20). Çok farklı kavimleri içinde barındıran Roma İmparatorluğu'nu bir arada tutması için manevi bir çimento olarak görülen Hıristiyanlık dini Roma'nın yıkılışını engelleyememiştir. Hatta bazı Romalı devlet adamları ve düşünürler, Roma İmparatorluğu'nun yıkılışındaki neden olarak Hıristiyanlık dinine geçilmesini göstermişlerdir. Bunlardan Volasianus'a göre, Roma, Hıristiyanlığa dönmeyip kendi pagan inançlarını muhafaza etmiş olsaydı problemlerin hiçbiri olmayacaktı; Hıristiyanlık bu dünya hayatını önemsizleştirip öteki dünyayı yücelttiği, dünyevi başarı, şan ve şerefleri değil ama mütevazılığı ve Tanrı'nın manevi ödülleriyle ölçüde Roma İmparatorluğu'nun savaşıçılığını, mücadeleciliğini zayıflatmış ve çöküşüne yol açmıştır. Aziz Augustine ise söz konusu fikirlere karşı çıkar ve Roma'nın yıkılışını Hıristiyanlığa bağlayanlara tam aksi istikamette bir

argümanla cevap verir. Ona göre eğer Roma İmparatorluğu o güne değin ayakta kalabilmişse bu Hıristiyanlığı kabul eden Roma'ya Tanrı'nın lütfü sayesinde mümkün olmuştur.

Augustine Roma İmparatorluğu'nun yıkılış sürecinde Kuzey Afrika'da, bugünkü Cezayir sınırları içinde olan Hippo kentinde 354 yılında doğmuştur. Augustine ilk eğitimini burada klasik Latince'de almış; sonrasında 383'te Roma'ya giderek eğitimine devam etmiştir. Bu şehirde retorik profesörü olan Augustine, daha önceleri bir Maniheist iken Latince çeviriler aracılığıyla neoplatonik felsefe çalışmaya başlamış, 386 yılında da "coşkulu bir Hıristiyanlığa dönme deneyimi" yaşamıştır (Coleman, 1994: 48). Sonraki yıllarda Kuzey Afrika'ya geri dönüp bir manastır kurarak buranın rahipliğine gelen Augustine, İncil üzerine bilgisini derinleştirmiştir. *Tanrı Kenti* adlı kitabını yazmaya başlaması bu dönemde, Kilise'ye karşı artan pagan saldırılar sırasında olmuş, Vandalların Roma'nın Afrika kentlerini ve kırsal kesimini yağmaladığı dönemde, 430 yılında ölmüştür (Coleman, 2001: 53).

Aziz Augustine, Volasianus'a karşı çıkarak, verdiği cevaplarla onun Hıristiyanlığa dair düşüncelerini çürütmeyi hedefler. Ona göre, Roma İmparatorluğu zaten Hıristiyanlık dinini kabul etmeden çok daha önce çöküş sürecine girmiştir. Ona göre Romalılar zaten yozlaşmıştır ve günahları nedeniyle cezalandırılmayı hak etmişlerdir; İsa Mesih'in merhameti ve sevgisi olmasaydı, Roma'nın yağmalanması çok daha kötü olacaktı; Roma Hıristiyanlığı kabul etmeden önce de çok sayıda felakete maruz kalmıştı, demek ki başına gelen felaketlerin sebebi Hıristiyanlık olamazdı (Tannenbaum ve Schultz, 2008: 131). Esasen Beşinci Yüzyıl'a kadar varlığını sürdürebilmiş ise bu Hıristiyanlığı resmen kabul eden Roma'ya Tanrı'nın lütfü sayesinde olmuştur. Roma'nın yıkılmasının nedeni onun Tanrı sevgisi yerine öz-sevgi, kibir üzerine temellenmiş olmasında yatmaktadır.

Bu noktada Augustine'in Tanrı'ya ilişkin görüşlerine değinmek yerinde olacaktır, çünkü onun Tanrı anlayışı irade ve insan doğası ile ilgili düşüncelerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Tanrı, Augustine'e göre bir tam varlıktır, diğer varlıklar ise kendi kendilerine yetemedikleri için varlığın sadece bir parçasıdır ve kısmen gerçektirler. Tanrı hiçbir zaman tam anlamıyla insanlar tarafından bilinmeyecek olsa da tek bilinebilir olandır. Onun kendini açığa vurma şekli ise doğa ve İncil'dir. Evrenin kendi içinde bir düzeni ve istikrarı yoktur, Tanrı gözetmezse evren bir anda hiçliğe dönüşebilir (Ağaoğulları ve Köker, 1998: 125). Augustine için kötülük, hakiki iyiliğin yokluğudur; iyiliğin ne olduğunun kendisi aracılığıyla daha iyi kavranabileceği bir şeydir ve ona göre en yüksek yaşam biçimi manastır yaşamıdır. İnsanın iyi – kötü olmak arasındaki iradesi Tanrı olmadan tecelli edemez; zira insan Tanrı olmadan ancak kötülüğü ister, kötü olabilir; ancak Tanrı'nın lütfü ile kendini kurtarabilir. Tanrı insanın yüreğine iyilik sevgisi koyduktan sonra insan iradesini kullanabilir. Augustine için Tanrı sevgisi kilit bir noktada bulunur ve iki şehir düşüncesinde de önemli rol oynar.

Evet, Aziz Augustine'e göre iki tür sevgi vardır: Tanrı sevgisi (love of God) ve öz-sevgi (self-love). Bunlardan ilki doğru olan sevgi türüdür. İnsanlar, sevgilerini, kendileri de dâhil olmak üzere dünyevi, gelip geçici şeyler üzerine değil Tanrı'ya yönelmelidirler. Bu Tanrı'nın buna ihtiyaç duymasından dolayı değildir. Ama insanın ihtiyaç duymasından dolayıdır. İncil'de belirtildiği gibi insanlar cennette huzur içinde yaşamakta iken yasak meyveyi yiyerek Tanrı'nın emirlerine karşı gelmiş ve dünyada çile çekmek üzere cennetten kovulmuşlardır. Dolayısıyla Tanrı'nın bağışına mazhar olabilmek için insanlar kendilerini Tanrı'ya adanmışlardır. Augustinus cennet bahçesi düşüncesini siyasal düşüncesinin de temeline koyar. Ona göre Antik Yunan ve Roma'nın kişisel başarıları, şanı ve şerefleri yücelten dünyevi yaklaşımlarının

insanın, Tanrı'nın inayetini kazanmasına bir faydası yoktur. Bu kibirdir, kıskançlıktır, kendini beğenmişliktir. Bu olsa olsa kişiler ve toplumlar arasında rekabete ve çatışmaya yol açacaktır.

Siyasi Düşüncesi

Aziz Augustine'in siyasete ilişkin fikirlerini *Tanrı Şehri (De civitate dei)* adlı eserinde buluruz. Bu eser, 22 ciltten oluşan hacimli bir eser olmanın yanı sıra "Hıristiyan siyaset görüşünü ilk ayrıntılı açıklama teşebbüsüdür" (Arnhart, 2008:103). Daha sonra da göreceğimiz gibi iradeye yaptığı vurgu ile Hıristiyanlığı ve siyasi düşünceyi uzlaştırmaya çalışan bir düşünce geliştirmeye çalışır. Burada Augustine "Tanrı şehri" ile "dünyevi şehir" arasında ikili bir ayırım yapar ve birincisinin tevazusu ile ikincisinin gururu arasındaki zıtlıkları ifade eder. Her iki kenti iki sevgi, aşk oluşturmuştur; fakat bunlardan Tanrı şehri, Tanrı aşkıyla, nefsin küçümsenmesine, dünyevi şehir ise nefis aşkıyla Tanrının küçümsenmesine rağmen oluşturulmuştur. Tanrı şehrinde yöneticiler gerçek ödülleri cennetle şerefleendirilmede bulurken, dünyevi şehirde yöneticiler yönetme şerefi için yönetirler (Arnhart, 2008:105). Buna uygun bir şekilde, sembolik olarak Kudüs'ün Tanrı şehrine, Babil ve Roma'nın da dünyevi şehre¹ karşılık geldiği söylenebilir. Roma Devleti aynı zamanda Augustine için bütün dünya devletlerinin sembolik kuruluşunu ifade eder.

Tanrı şehri, doğru sevgi, aşk yani Tanrı sevgisi, aşkı üzerine yükselen bir topluluktur. Bu aslında bir devlet değildir. Bu, tüm inananları içine alan Hıristiyan toplumdur. Dünyada inananların sufi bir tarzda tek vücut olmalarıdır. Tanrı'nın krallığının gerçekleşmesi bu dünyada değil fakat cennette olacaktır. Hıristiyanlar,

---

¹ "Gördüğümüz gibi, Dünya devletinin ilk kurucusu, bir kardeş katlidir; çünkü kıskançlığın ağır basması nedeniyle Kabil, Ebedi Devlet'in bir yurttaşı olan kardeşini, bu dünyada kutsal yolculuğa çıkararak, vahşice öldürdü... Bunun gibi Roma da, Roma tarihinin gösterdiği gibi, Remus kardeşi Romulus tarafından katledildiğinde kurulmuştu" (Tannenbaum ve Schultz, 2008: 135).

cennete girene kadar mükemmel olmayan dünyevi siyasetle birlikte yaşamak zorundadırlar (Arnhart, 2008:120). Her ne kadar ilerleyen dönemlerde Kilise temsilcileri Aziz Augustine'in "Tanrı şehri" ile Katolik Kilisesi'ni kast ettiği doktrinini yaymışlarsa da, aslında Augustine'in aklındaki tanrısal şehir iman edenlerin oluşturduğu topluluktur. Bunun karşısında Tanrı sevgisiyle değil ama öz-sevgiyle hareket eden, dünyevi şeylere tamah edenlerin oluşturduğu insan topluluğu olan dünyevi şehir vardır. Dolayısıyla kâinattaki büyük savaş asıl olarak Kilise ve devlet arasında değil, yaşama biçimleri arasında vuku bulmaktadır. Tanrı şehri ile dünyevi şehir arasındaki bu ayrıma paralel olarak Augustine, insanları da ikiye ayırır: insanlara uyup yaşayanlar ve Tanrı'ya uyup yaşayanlar. İnsanlar bu iki şehir arasında seçim yapabilecekleri gibi, kendi içlerinde de iyi ile kötüyü ayırt edebilirler. İyi ve kötü arasındaki çatışma her bireyin içindeki çatışmalarla bağlantılıdır ve bunun yansımasıdır (Ebenstein, 2001:88). Bu ise bizi daha sonra bahsi geçecek olan özgür iradeye ve bireyselleşmeye götürecektir.

Aziz Augustine'in Devlet Anlayışı

Augustine'in devlete dair fikirleri onun doğaya ve insan doğasına ilişkin görüşlerinden etkilenmiştir. Hıristiyanlığın Düşüş ve Kurtuluş öğretileri bu noktada önem kazanır. Augustine'e göre doğal evren var olabilmek için doğaüstü bir nedene ihtiyaç duyar, bu nedenle de evren kendi terimleriyle tam olarak anlaşılabilir değildir. Ona göre doğa, mevcut durumunda mükemmel değildir; ancak doğaüstü bir düzen işaret ettiğinde, iman aracılığıyla görebildiğimizde doğa güvenli bir rehber dönüşür (Arnhart, 2008:107). Değişken doğa, ancak değişmeyen bir yaratıcıya gönderme yaparak anlaşılabilir. Bu ise Augustine'i kötümser bir siyaset anlayışına götürür.

Dünyevi normlarca yol gösterilen siyasi yaşam Augustine'e göre bozulmaya mahkûmdur.

Bununla birlikte, daha önce de değindiğimiz üzere, o insanların işledikleri “ilk günah” neticesinde cennetten dünyaya çile çekmek üzere kovulduklarına inanmaktadır. Nitekim tüm insanlar, Adem'in Tanrı ile olan mükemmel birlikteliğini bozan kibir günahının izlerini taşırlar (Arnhart, 2008:104). Bu anlamda insanlar günahkâr, güvenilmez varlıklardır. Onlar bu dünyada sürekli birbirinin kuyusunu kazar. Artık onları kontrol etmesi gereken bir kuruma ihtiyaç vardır. İnsanın Cennet'ten kovulmayla siyasi bir düzen zorunlu hale gelmiştir denilebilir. Bu noktada zorunlu bir kötülük olarak siyasi faaliyet ve devlet kurumu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Augustine'de devlet, hem insanı gûnahtan koruyucu, hem de insanın günahının bir cezası haline gelmiştir (Tannenbaum ve Schultz, 2008: 130). Çiçero'nun devlet tanımını (gerçek bir devlet, doğruluk sevgisi ve toplum çıkarlarının bir araya getirdiği bireyler topluluğudur) ele alarak bu tanımın doğru olup olmadığını soran Augustine'in cevabı tanımın doğru olmadığı yönündedir. Çünkü ona göre gerçek devlet sadece İsa Mesih sevgisinin bir araya getirmesiyle oluşabilir (Tannenbaum ve Schultz, 2008: 132). Augustine, herhangi bir başka sevgi türünü, devletin kurulması için bir temel olarak görmez. Ona göre Tanrı devleti ile dünyevi devlet birbirine karşıttır ve birbirini dışlar. Fakat bununla birlikte yeryüzünde var olan hiçbir toplumda bu iki devletin saf haline rastlanamaz, bu iki devlet iç içe geçmiş durumdadır (Ağaoğulları ve Köker, 1998: 129).

İki devlet anlayışının sonucu olarak Augustine, hiçbir zaman Tanrı devletinin Hıristiyan Kilisesi olduğunu söylememiş olmasına rağmen, Kilise'nin dünyevi kurumları kontrol altına almasını sağlayacak şekilde Tanrı devletinin Kilise olduğuna dair bir yorum sonraları hakim olacaktır. Bu yorum, dünyevi siyasi kurumları, Tanrı

Devleti öğretisiyle Hıristiyanlık ilahiyatı çerçevesine yerleştirmiş, seküler siyasi kurumların meşruluğunu ortadan kaldırarak onları Hıristiyan Kilisesi'nin taleplerine tabi kılmıştır.

Kibirinin kurbanı olarak cennetten kovulan insanların bir arada var olabilmeleri, kaosun önlenmesi ancak devlet sayesinde mümkündür. Bu çerçevede Aziz Augustine'in düşüncesinde devlet, antiklerin düşüncesindeki gibi insanların erdemli kılınmasına ve böylelikle mutluluğa ulaşabilmelerine hizmet eden bir okul olmayıp, onların nefislerine yenik düşerek birbirlerine zulüm etmelerini engellemenin bir aracıdır.

Hükümdarın görevi bu dünyada düzeni tesis etmektir. Bu sayede Tanrı şehrinin mensupları, iman edenler vicdanlarına uygun bir şekilde yaşayıp, Tanrı'ya doğru olan yolculuklarını gerçekleştirebilsinler. Hükümdarın otoritesi Tanrı'dan gelmektedir ve ona karşı gelinemez. Sivil itaatsizlik mümkün değildir. Eğer hükümdar Tanrı'nın emirlerine aykırı emirler verirse sadece bu durumda, isyan etmeden, sivil itaatsizlikte bulunup, hükümdarın vereceği cezaya katlanılmalıdır.

Belirtmek gerekir ki, Augustine'in Tanrı şehri, Hıristiyan Kilisesi'nin rehberliğinde dünyada kurulabilecek bir devlet olarak görülmemiştir. Augustine, Tanrı şehrinin ebedi huzurunun sadece cennette gerçekleşebileceğini belirtmiş, dünyada ise Hıristiyanların sadece dünyevi kente boyun eğmelerini istemiştir. Arnhart, Tanrı şehri görüşünün bir çeşit idealizm olduğunu söyleyerek, Augustine'in idealizm ve gerçekliği birleştirdiğini belirtir.

Metodu

Aziz Augustine'i antik düşünürlerden ayıran bir başka özelliği de onun insanın sahip olduğu temel özelliğin akıl sahibi olması değil de irade sahibi olması olduğunu düşünmesidir. Augustine, sadece ilahi kaynaktan ilham alan vicdanın akla gerçek anlamda yol gösterebileceğini belirtir. Ona göre insan, iyinin ve kötünün peşinde koşma kararını kendi hür iradesiyle verir. İnsan mutluluğa akli sayesinde öğrendiği/anladığı erdemi hayatında uygulayarak ulaşamaz; insan, mutluluğa ancak Tanrı'nın emirlerine iradesi sayesinde itaat ederek, bir başka ifadeyle, iman ederek ulaşabilir. Emirlerin ne olduğunu anlamak için akıl gemisine binip uzaklara yelken açmaya gerek yoktur. İhtiyaç duyulan tüm bilgi İncil'de mevcuttur; İncil bilginin ve hakikatin kaynağıdır. Aziz Augustine bu hususu şöyle belirtir: "Tanrı ve ruh. Bilmeyi istediğim tek şey bu. Başka hiçbir şeyi kesinlikle hiçbir şeyi bilmek istemiyorum" (Cassirer, 1984: 89). Aziz Augustine ve izleyenlerine göre gerçeğe ve iyiye ulaşmak için aritmetikten geometriye, geometriden gök bilimine, mantıktan retoriğe uzanan yolu bilmek gerekmez. Platon'un kavramsallaştırmasıyla hem idealar âleminin hem de bu içinde yaşadığımız nesnelere âleminin bilgisini kendisinde birleştirmiş, yani cennet ve dünyanın bilgisine sahip olan İsa'nın vahyini izlemek iyiye, güzele erişmek için yeterlidir (Cassier, 1984: 88). "...her kim iradesini Tanrı'ya yöneltirse daha büyük şeref elde eder. Fakat her kim de özel kazanç veya tamah peşine düşmeyi seçerse Tanrı'dan uzaklaşır" (Tannenbaum ve Schultz, 2008: 133).

Bu düşünüşün ağır basmasıyla ki, yaklaşık İ.S. Beşinci Yüzyıl'dan On Üçüncü Yüzyıl'a kadar Hıristiyan dünyasında akıl imanın yedeğine koşulmuş, felsefe tahtını teolojiye, filozof da teologa terk etmiştir. Bu yeni dönemde devletin antik dünyada oynadığı rolü, yeni bir kurum üstlenmektedir: Kilise. Devlet artık sadece

istikrar ortamını sağlamakla yükümlüdür. İnsanları mutluluğa yönlendirecek veya bu dünyada çektikleri acılara metanetli bir şekilde katlanmalarını sağlayacak olan Kilisedir.

Bu çerçevede mutluluğa, iyiye ulaşmanın iman etmeye bağlı olduğunu düşünen Aziz Augustine, adaletin de ancak Hıristiyanlığı seçmiş bir devlette söz konusu olabileceğine inanmıştır. Bu çerçevede de adalete ilahi bir anlam kazandırmış, adaleti Tanrı'nın iradesi ile uygunluk olarak nitelendirmiştir. "Adalet ortadan kalktıktan sonra, krallıklar büyük soygunculardan başka nedir?" diyerek bu görüşlerini destekler. Bu şekilde toplumsal kurumların ilahi iradeye göre yeniden şekillendirilmesi ile adaletin tecelli edeceği düşüncesi bir tür aşkın adalet anlayışı anlamına gelmektedir. Bu aynı zamanda klasik devlet kuramına olan yaklaşımının Hıristiyanlaşması olarak ele alınabilir.

Tarih Anlayışı

Aziz Augustine'in kendinden önce gelenlerden bir başka yönü de onun doğrusal tarih anlayışıdır. Daha önceki dönemlerde tarihin döngüsel olduğu düşünülmekteydi. Buna göre tarihsel olaylar bir düzenlilik içinde birbirini takip ederdi. Bu fikrin bir yansımasını Platon ve Aristoteles gibi düşünürlerin rejimler döngüsü fikrinde bulabiliriz. Buna göre erdemli bir kral ortaya çıkıp bir topluluğa kanunlar vererek düzen ve adaleti tesis eder. Daha sonra gelen kralların yozlaşmasıyla krallık rejiminden tiranlığa geçilir. Tiranların zulmü karşısında bilge bir azınlık idareyi ele alacaktır. Bu bir aristokrasidir. Ancak bu yönetimin de zaman içerisinde yozlaşmasıyla bir azınlığın kendi çıkarı doğrultusunda yönetimde olduğu oligarşi doğacaktır. Bu rejimin adaletsizliği karşısında isyan eden geniş halk yığınları öncelikle herkesin çıkarına olan adil bir rejim tesis edeceklerdir. Ancak zamanla bu

rejimin de yozlaşması söz konusu olup başa dönülecektir. Tarih bu şekilde döngüsel olarak sürüp gidecektir.

Aziz Augustine, tarihin bu şekilde geliştiği fikrinde değildir. Augustine, tarihin, bir şeye yönelik bir doğrultuda insanlığı hareket ettiren bir amaca sahip olduğu mefhumunu geliştirir (Tannenbaum Schultz, 2008: 136). İnsanlık tarihi, siyasal çatışma ve uyumsuzluğun olmadığı Cennet Bahçesi'nden, zorunlu kötülük olarak devlete ihtiyaç duyulan çatışma ve huzursuzluk ortamına geçmiştir. Fakat Augustine'e göre nihai bir noktaya doğru gitmektedir insanlık: Tanrı'nın hükümdarlığına. Hıristiyan inancına paralel olarak Aziz Augustine dünyanın bir başlangıcının ve bir de sonunun olduğuna inanmaktadır. Ona göre tarihin nihai amacı, insan dünyasının nihai yıkımı, Tanrı devletinin zaferi ve İsa Son Yargılama için dünyaya dönmesidir (Tannenbaum ve Schultz, 2008: 136). Tanrı devleti ile Roma gibi dünya devletleri arasındaki mücadele bütün tarihi kapsar. Gerçek devlet olan Tanrı devleti, dünya devletleri üzerinde muzaffer olduğu zaman nihai çözüme meydana gelir.

Hoşgörüsüzlüğü

Aziz Augustine dinde zora başvurulabileceğine inanır: “Zulmün hak dine karşı yapılmasının yanlış ancak hak dinin sapkınları doğru yola getirmek için zulme başvurmalarının doğru” olduğunu söyleyen Aziz Augustine, hükümdarı sapkınları cezalandırmaya davet eder. Aziz Augustine bu fikrini esas olarak Luka İncili 14:23'e referansla meşrulaştırmaktaydı. Burada, bir evin efendisi verecek olduğu ziyafete misafirleri davet etmesi için hizmetkârını görevlendirir. Hizmetkâr çaldığı her kapıdan, konuştuğu her kişiden bir bahane dinler. Kimisi yeni evlendiğini ve bu yüzden yemeğe gelemeyeceğini, kimisi bir çift öküz aldığını ve onlarla ilgilenmesi gerektiğini

bahane ederek daveti geri çevirir. Hizmetkâr durumu efendisine anlattığında, efendinin cevabı “yollara ve tarlalara git ve onları zorla getir ki, evim dolu olsun” şeklinde olur. Aziz Augustine’in bu ifadeyi yorumlaması, Tanrı’nın insanların gerekirse zora başvurularak doğru yola getirilmesine cevaz verdiği ve hatta bunu buyurduğu şeklindedir. Aziz Augustine’in bu yorumu, Paris piskoposu tarafından XIV. Louis Fransa’sında Huguenotlar’a karşı kullanılmak üzere yeniden canlandırılacaktır.

Sonuç

Augustine’in önemi, antik felsefenin kavramlarıyla Hıristiyanlığı felsefi olarak temellendirme girişimini en sistematik biçimde ortaya koyan düşünür olmasının yanı sıra, görüşlerinin yüzyıllarca Katolik Kilisesi’nin resmi öğretisi haline gelmesinden kaynaklanır (Ağaoğulları ve Köker, 1998: 120-121). Augustine, Roma’nın yıkılışından Aquinalı Thomas’a kadar, Katolik Kilisesi’nin resmi dogması olacak sistemli bir din, tarih ve siyaset felsefesi geliştirmiştir. Hıristiyanlığın kabul edilmesinin, pagan inançlar karşısında Roma İmparatorluğu’nu yıkıma götüren unsur olduğu düşüncesine şiddetle karşı çıkarak, teoloji düzeyinde Hıristiyanlığı pagan dinler karşısında temellendirmeye çalışmıştır.

Augustine, aklın değil iradenin vurgulandığı, aklın bulunduğu erdemini değil iradenin izlediği imanın öne çıkartıldığı, dünyevi başarı peşinde koşmanın öz-sevgi ve kibir ile özdeşleştirilip kınandığı, tevazu ve teslimiyeti vurgulayan Tanrı sevgisinin yüceltildiği, insanların bu dünyada kişisel ve toplumsal zaferler elde etmek için değil çile çekmek için bulunduğu düşüncesini geliştirmiştir. Bu düşünceleri aynı zamanda, antik dünyanın insanı ve akli merkez alan dünya görüşünün yerine Tanrı-merkezli bir dünya görüşün geçtiği anlamına gelmektedir.

İkili devlet düşüncesi, hiçbir zaman Tanrı devleti ile Kilise'yi aynı şey olarak görmediği gibi, dünyevi devleti de Roma İmparatorluğu veya devletle aynı şey olarak ele almaz. Bu devletlerden hiçbiri var olan toplumlarda saf bir halde bulunmaz, her iki devlet şekli birbiri içine geçmiş durumdadır. Görüşleri, Kilise'nin yönetimde etkisinin artması ve söz sahibi olması yönünde yorumlanıp kullanılmış olsa da Augustine'in böyle bir amacı olduğu veya Kilise'yi devlete üstün kılma düşüncesi taşıdığı yorumu oldukça zorlama bir yorum olacaktır. Kilisenin manevi üstünlüğünü kabul etmiş olduğu söylenebilir fakat Augustine Kilise'yi bütün ruhban sınıfını ve vaftiz edilmiş bütün Hıristiyanları içine alan büyük bir cemaat olarak kavramıştır.

Augustine'de gördüğümüz, insana, topluma ve siyasete ilişkin bu karamsar bakış açısının yaklaşık olarak On Üçüncü Yüzyıl'a değin devam ettiğini söyleyebiliriz. XVII. Yüzyıl Fransa'sında olduğu gibi zaman zaman Aziz Augustine'in düşünceleri yeniden su yüzüne çıkabilse de, Aquinalı teolog Aziz Thomas'ın yeni düşünceleriyle Hıristiyan düşünce dünyasındaki hegemonyasını yitirmiştir. Aziz Thomas, Aristoteles'in felsefesini, Hıristiyan düşünüşünü ve Çiçero'nun doğal hukuk geleneğini harmanlamıştır. Ancak Aquinalı Thomas'ın düşüncelerini tartışmadan önce önümüzdeki hafta ortaçağ İslam felsefesini inceleyeceğiz. Takip eden hafta da Aquinalı Thomas'ın fikirlerini inceleyeceğiz. Haftaya görüşmek üzere hoşçakalın...

Kaynakça

- Ağaoğulları, Mehmet Ali, Levent Köker. (1998). **İmparatorluktan Tanrı Devletine**. Ankara: İmge Kitabevi.
- Arnhart, Larry (1998). **Plato'dan Rawls'a Siyasi Düşünce Tarihi**. (çev. A. K. Bayram). Ankara: Adres Yayınları.
- Cassier, Ernst. (1984). **Devlet Efsanesi**. (çev. N. Arat). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Coleman, Janet. (1994). "Augustine, St, Hippo Piskoposu". İçinde **Blackwell'in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi**. Haz. David Miller. Ankara: Ümit Yayıncılık. s. 48-53.
- Coleman, Janet. (2001). "St Augustinus: Roma İmparatorluğunun Sonlarında Hıristiyan Siyasal Düşüncesi". içinde **Siyasal Düşüncenin Temelleri**. Der. Brian Redhead. İstanbul: Alfa. s. 53-75.
- Ebenstein, William. (2001). **Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri**, (çev. İ. Özel). İstanbul: Şule Yayınları.
- Tannenbaum, Donald, David Schultz. **Siyasi Düşünce Tarihi: Filozoflar ve Fikirleri**. (çev. Fatih Demir). Ankara: Adres Yayınları.
- Ullmann, Walter. (1970). **A History of Political Thought: The Middle Ages**. Harmondsworth: Penguin Books.

Ek Okumalar

- Jeauneau, Edouard. (2003). **Ortaçağ Felsefesi**. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şenel, Alaaddin. (1996). **Siyasal Düşünceler Tarihi**. Ankara: Bilim.
- Tunçay, Mete. (2010). **Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi 1 (Seçilmiş Yazılar Eski ve Orta Çağlar)**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.